

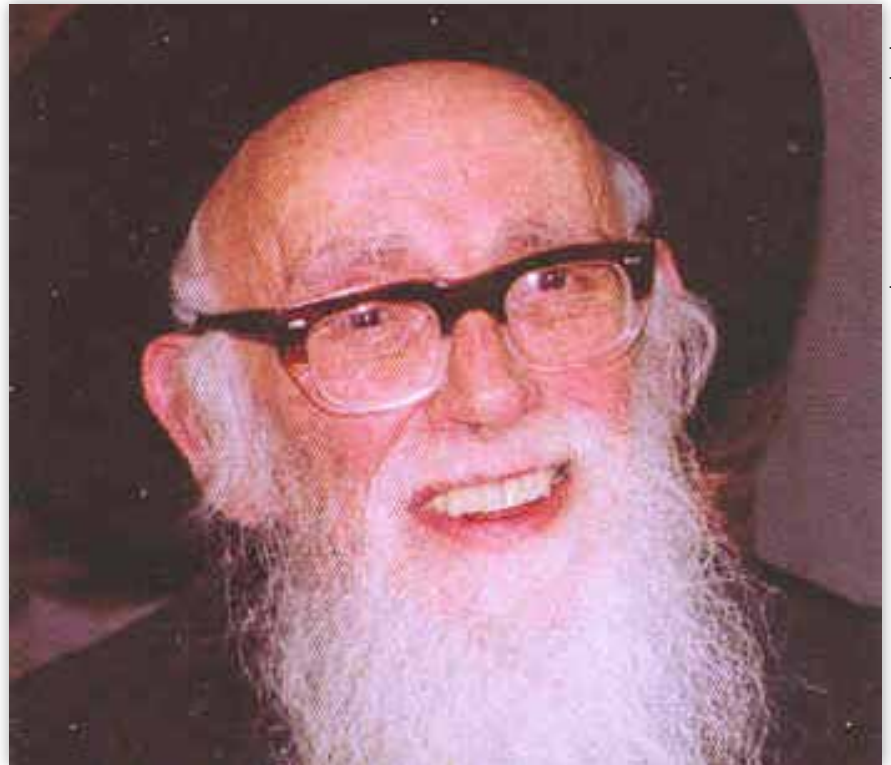

ערך רב

התחזקות כלי התקשורת העצימה את תופעת 'גדולי תורה' על חשבון רבנים מקומיים. קובץ מאמרים סוקר את גדולי הרבנים שעיצבו את היהדות החרדית בישראל

הגדולים: אישים שעיצבו את פני היהדות החרדית בישראל
עורכים: בנימין בראון, ניסים לאון
הוצאת 'מאגנס' ר'מכון ון ליר'
955 עמ'

אילוס: יוסף מרילוס / תמונה: דניאל רוקסטר

קרבת דם
באר שבע, שנות השבעים, חמישה נערים מס' תובכים ברחובות. הם החברים הכי טובים, מעשנים ביחד את הסיגריות הראשונות, סוחרים בקלפים של שחקני כדורגל. הם שומעים דברים שלא היו צריכים לשמוע. קרובים זה לזה יותר מכל קרבת דם. תיאטרון באר שבע פורח, הפועל באר שבע אלופה ובבית החולים עובדים הגברים החשובים והמשפיעים. כל זה מכסה רק במעט על היתומים של המ' לחמה הטריה, מלחמת יום הכיפורים, ועל המתים שמזכירים רק בטקסים. וישנם אלה שלא מזכירים אותם גם אז. שנים אחרי שעוב את העיר, המספר חוזר אל באר שבע. התקוות נגוזו, הוא נראה צעיר לגילו, אולי כי לא הספיק די בחייו. הוא לא חוזר לבאר שבע כמנצח אבל גם לא כמפסיד, כי הוא, לעומת אחרים, לפחות נשאר בחיים.

'קרבת דם' / מתן הרמוני
הוצאת 'כתר' / 272 עמ'

רה להקדיש את עצמה לאידיאל אחד: לימוד תורה (בניגוד לחברה החרדית היום, שמעלה על גס בעיקר את האידיאל הזה). ממילא השפעתם של רבנים בציבור החרדי כיום (לפחות למראית עין) גדולה מאשר בעבר. ויש בספר הזה קצת מהכול. למשל ה'חפץ חיים' מתואר כמי שהעמיד את הדגשת הח' שיבות של האמונה התמימה והלא מתפלפלת בציבור החרדי. הוא הפך במידה רבה את כל התחום של לשון הרע מתחום מוסרי לתחום הלכתי מוגדר. לא פחות חשוב מזה הוא ביצור מעמדם של 'מנהגים' כקדושים, ותרומתו להתחזקותה של 'אגודת ישראל'. דמות אחרת ופחות נודעת היא הרב בן ציון אבא שאול, המוצג בספר כ'גדול הספרדי של חברת הלוי מדים החרדית', ומהווה אנטי-תזה לרב עו' בדיה בכך שהוא היה ספרדי שאימץ עמדות חרדיות ופחות לאומיות. גם הרב שלמה זלמן אורבך שפסקתו הצליחה לעסוק בנושאים חדשים (בעיקר מדע) ולפנות גם אל קהלים לא חרדיים, נידון בספר בהרחבה.

רק רבנים שחלפו מן העולם זה לא מכבר מוזכרים בספר. לפיכך עולה השאלה האם תופעת ה'גדולים' עתידה להישאר? או שהשינויים העוברים על החברה החר' דית ימתנו את השפעת קיומם של אנשים בודדים על חברה שלמה? ואולי דווקא בציונות הדתית נראה תופעה דומה? יש למה לחכות. •

כמעט בלתי אפשרי לכתוב על ספר שאורכו כמעט אלף עמודים. או למה לטרוח אתם בטח שואלים? כי אם החלטתם שאתם מעוניינים לקרוא ספר עיון אחד בשנה הנה' כחית, אני ממליץ עליי. כן, זה יתפוס הרבה זמן ומאמץ אינטלקטואלי, אבל יש מצב שבעוד שנה מישוהו יעצור אותי ברחוב (את מי אני משלה, לכל היותר דוא"ל) ויגיד לי 'אתה זה שכתבת על הגדולים? באמת אחלה ספר', והיה זה שכרי.

הספר (שהוא קובץ מאמרים ערוך) סוקר את גדולי התורה שעיצבו את היהדות החר' רדית בישראל. חייהם, תפיסתם והשפעתם על החברה החרדית. זה נשמע כמו משהו טריוויאלי, אבל כבר מהמבוא המצוין לספר אפשר ללמוד כי כל התופעה הזו של 'גדולי תורה' שמשפיעים על ציבור גדול מאוד, קשורה בירידת כוחם של רבנים מקומיים ובהתחזקות כלי התקשורת והדפוס שמא' פשרים להפיץ את תורתם. מאחר ומקובל במחקר האקדמי לראות ביהדות החרדית תופעה של מאה חמישים שנה בערך, הרי שהספר עוסק ברבנים סביב תקופה זו.

הרהרתי ביני לבין עצמי במהלך הקריאה, הרי היו גדולי תורה קודם לכן? לא? רש"י, רמב"ם וכו'. במה נתייחדו הדמויות המופי' עות בספר (מעבר לכך שהם בולטים דווקא ביהדות החרדית)? תירצתי לעצמי שגדולי תורה מן העבר הרחוק לא חיו בחברה שבה